

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС
Вибіркової дисципліни

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ
АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Спеціалізація 016.02 Олігофренопедагогіка
Освітньо-професійна програма Корекційна психопедагогіка
(Олігофренопедагогіка)

Луцьк – 2021

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Сучасні методики альтернативного спілкування» підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта, спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка за освітньо-професійною програмою Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка)

Розробник: Мацюк Зоряна Сергіївна, доцент, кандидат філологічних наук

Силабус вибіркової навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, протокол № 1 від 30 серпня 2021р

Завідувач кафедри: Кузава І.Б

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денної форми навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів: 4	Галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка»	вибіркова
Модулів: 2	Напрямок підготовки: 016 «Спеціальна освіта»	Рік підготовки: 1
Змістових модулів: 2		Змістових модулів: 2
ІНДЗ: немає		Лекції: 18 год.
Загальна к-ть годин: 120		Практичні (семінари): 22 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання):	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лабораторні: -
		Самостійна робота: 76 год.
		Консультації: 8 год.
		Форма контролю: залік

Заочної форми навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Заочна форма навчання
Кількість кредитів: 4	Галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка»	вибіркова
Модулів: 2	Напрямок підготовки: 016 «Спеціальна освіта»	Рік підготовки: 1
Змістових модулів: 2		Змістових модулів: 2
ІНДЗ: немає		Лекції: – год.
Загальна к-ть годин: 120		Практичні (семінари): 10 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання):	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лабораторні: -
		Самостійна робота: 96 год.
		Консультації: 14 год.
		Форма контролю: залік

ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація курсу: в т.ч. мета, цілі курсу	<p>Мета вивчення курсу – схарактеризувати сучасні методики навчання альтернативної комунікації дітей з особливими комунікативними потребами та визначити умови їх застосування у центрах соціальної реабілітації дітей-інвалідів. Навчити дитину з обмеженими можливостями висловлювати свої бажання й почуття, будувати взаємини і з рідними, і зі сторонніми людьми можливо за допомогою спеціальних технологій. Однією з таких технологій є система альтернативної комунікації, основу якої складають невербальні засоби спілкування.</p> <p>Предметом вивчення навчальної дисципліни є системи альтернативної комунікації та особливості їх використання в навчанні, вихованні, корекційно-розвивальній роботі з дітьми з психофізичними вадами, а також у спілкуванні з дорослими, які мають обмеження комунікації.</p> <p>Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасні методики альтернативного спілкування» є ознайомлення студентів із засобами альтернативної та допоміжної комунікації, особливостями їх використання у спілкуванні з різними категоріями дітей та дорослих, які мають обмеження комунікації; формування вміння використовувати засоби альтернативної та допоміжної комунікації.</p> <p>Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – психофізіологічні механізми формування мовленнєвого спілкування та комунікативних здібностей; – сучасні підходи до організації немовленнєвої комунікації; – види і засоби альтернативної та допоміжної комунікації; – рівні розвитку комунікативних навичок дітей з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення; – зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації; – основні технології навчання альтернативної та допоміжної комунікації; – методичні прийоми навчання альтернативної та допоміжної комунікації; <p>уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – проводити діагностичне дослідження стану сформованості комунікативних навичок дітей, які мають істотне обмеження або повну відсутність вербального мовлення; – організовувати корекційно-педагогічну роботу з навчання допоміжної та альтернативної комунікації; – орієнтуватися в основних видах і засобах навчання альтернативної та допоміжної комунікації; – здійснювати диференційований підбір прийомів та засобів навчання альтернативної та допоміжної комунікації залежно від стану сформованості комунікативної функції дитини з істотним обмеженням або повною відсутністю вербального мовлення; – використовувати мотиваційні стимули навчання альтернативної та допоміжної комунікації.
Компетентності та результати навчання	<p>За результатами навчання здобувач вищої освіти оволодіє основними компетентностями, необхідними для:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оволодіння методиками альтернативної комунікації: системи з використанням картинок; з використанням піктограм; з використанням жестів; з використанням символів; з поєднанням піктограм або картинок з жестами; проведення ігор з дітьми з різними мовленнєвими порушеннями; - корекції мовленнєвих порушень дітей та попередження мовленнєвих порушень за допомогою альтернативної комунікації. <p>ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми</p>

	<p>спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово</p> <p>ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>СК-2. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами (залежно від спеціалізації).</p> <p>СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.</p> <p>СК-5. Здатність приймати ефективні рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.</p> <p>СК-6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.</p> <p>РН 6. Встановлювати ефективну взаємодію з батьками, колегами, фахівцями, різними соціальними інституціями з метою забезпечення якості спеціальної та інклюзивної освіти на засадах партнерства.</p> <p>РН 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.</p> <p>РН 9. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та іноземною мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.</p>
<p>Структура курсу</p>	<p>МОДУЛЬ I. Теоретико-методологічні аспекти сучасних методик альтернативного спілкування</p> <p>Тема № 1. Системи альтернативної комунікації та методика їх використання.</p> <p>Тема № 2. Діагностика готовності дитини до засвоєння альтернативної комунікації.</p> <p>Тема № 3. Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.</p> <p>МОДУЛЬ II. Альтернативні методики засобами комунікації</p> <p>Тема № 4. Комунікація за допомогою технічних засобів.</p> <p>Тема № 5. Комунікація за допомогою жестів.</p> <p>Тема № 6. Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень.</p> <p>Тема № 7. Комунікація за допомогою графічних символів.</p>
	<p>Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza).</p>

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						*Форма контр./ Бали
	Усього	відведених на:					
		Лекції	Практичне заняття	Лабораторне заняття	Самостійна робота	Консультації	
Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНИХ МЕТОДИК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ							
ТЕМА 1. Системи альтернативної комунікації та методика їх використання.	18	4	4		10		ДС
ТЕМА 2. Діагностика готовності дитини до засвоєння альтернативної комунікації.	14	2	2		10		ДБ
ТЕМА 3. Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.	16	2	4		10		ДС
РАЗОМ за ЗМ I	48	8	10		30		МКР
Змістовий модуль II. АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИКИ ЗАСОБАМИ КОМУНІКАЦІЇ							
ТЕМА 4. Комунікація за допомогою технічних засобів.	18	4	4		10		Презентація
ТЕМА 5. Комунікація за допомогою жестів.	14	2	2		10		ІРС
ТЕМА 6. Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень.	16	2	4		10		ІРС
ТЕМА 7. Комунікація за допомогою графічних символів.	22	2	2		18		ІРС
РАЗОМ за ЗМ II	76	10	12		46	8	МКР
УСЬОГО ГОДИН	120	18	22		76	8	

РОЗШИРЕНА ІНФОРМАЦІЯ	
Методи, техн. навч. та викладання	Лекції, семінари, презентації, демонстрація, обговорення, аналіз конкретних ситуацій, дискусія, дебати, тести, тренінг, розв'язування кейсів, індивідуальне завдання, робота в малих групах тощо.
Засоби навчання	Мультимедійна апаратура, екран, бібліотечні фонди, проєктор, екран
Інформаційні ресурси	<p>1. Єжова Т. Є. Альтернативна комунікація як засіб соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності [Електронний ресурс] / Тетяна Євгенівна Єжова // Збірник «Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами». – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://ap.uu.edu.ua/article/102.</p> <p>2. Альтернативна комунікація як засіб соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності</p> <p>3. Куценко Т. О. Використання допоміжної альтернативної комунікації при навчанні дітей з розладами аутичного спектра [електронний ресурс] / Т. О. Куценко // Освіта осіб з особливими потребами. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/ooop_2013_4%282%29_26.pdf.</p> <p>4. Лопатіна Г. О. Методичні основи системи спілкування за допомогою обміну картками / Г. О. Лопатіна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 27. – С. 110 – 113.</p> <p>5. Burkhart L. What is AAC? [Електронний ресурс] / Linda Burkhart // International Society of AAC. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.isaac-online.org/english/what-is-aac/</p>

ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ																
Оцінювання досягнень здобувача вищої освіти	Поточне тестування та самостійна робота														ІНДЗ	Сума
	ЗМ1				ЗМ2						ЗМ3					
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	КР	КР			
	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30	30			
Політика щодо дедалайнів та перекладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчим балом (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перекладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).															
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних та самостійних робіт, екзаменів заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу – плагіат заборонений.															
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за подвійним дипломом, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (в онлайн режимі за погодженням із деканом факультету)															

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

Тема № 1. Системи альтернативної комунікації та методика їх використання

1. Загальне поняття про альтернативну комунікацію. Ключові поняття комунікації.
2. Види допоміжної та альтернативної комунікації.
3. Форми альтернативної комунікації.

Тема № 2. Діагностика готовності дитини до засвоєння альтернативної комунікації

1. Психолого-педагогічні підходи щодо діагностування потреби в допоміжній та альтернативній комунікації.
2. Етапи діагностичної процедури.
3. Методи діагностичної процедури.

Тема № 3. Діагностика готовності дитини до засвоєння альтернативної комунікації

1. Діагностичний інструментарій.
2. Матриця спілкування.
3. Рівні розвитку комунікативних навичок.

Тема № 4. Організація та зміст корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації

1. Мета та завдання навчання.
2. Принципи корекційно-педагогічної роботи.
3. Зміст, методи та прийоми корекційно-педагогічної роботи з навчання допоміжної та альтернативної комунікації.

Тема № 5. Комунікація за допомогою технічних засобів

1. Використання «Інтерактивної дошки» в якості засобу комунікації.
2. Використання технічних засобів «Комунікативні пристрої з синтезатором мовлення» в роботі з «немовленневими» дітьми для організації підтримуючої комунікації.
3. Пристрій для програвання окремих повідомлень.

Тема № 6. Комунікація за допомогою жестів

1. Основи жестового мовлення.
2. Зміст поняття «жест» та його функція.
3. Групи жестів.

Тема № 7. Комунікація за допомогою жестів

1. Використання жестового мовлення в дефектології.
2. Знакові системи жестового мовлення.
3. Загальні рекомендації щодо навчання жестового мовлення.
4. Порядок введення жестів.

Тема № 8. Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень

1. Загальні рекомендації щодо навчання комунікації за допомогою предметів, фотографій, зображень.

2. Використання предметів, які оточують «немовленнєву» дитину в організації початкових форм комунікації.

3. Ускладнення комунікативних можливостей шляхом використання зображень.

Тема № 9. Комунікація за допомогою графічних символів – 2 год.

1. Система графічних символів

2. Істотні характеристики графічних символів.

3. Методичні вимоги до графічних символів. Порядок введення графічних символів.

4. Схема знайомства з графічним символом.

Тема № 10. Комунікація за допомогою графічних символів

1. Загальні принципи навчання графічним символам.

2. Техніки спілкування за допомогою графічних символів.

3. Комунікативна система обміну картками PECS.

4. Мета та етапи навчання альтернативній системі комунікації PECS.